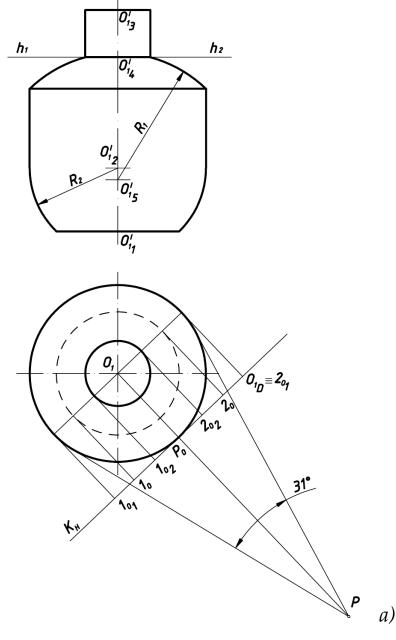
4-GRAFIK ISH.

Grafik ish sharti:

Geometrik sirtlardan tashkil topgan aylanish sirtining perspektivasini yasang.

Grafik ishni bajarishga oid ko'rsatmalar.

Bir nechta geometrik sirtlar yig`indisidan tashkil topgan aylanish sirtining perspektivasini yasash uchun, uning ortogonal proyeksiyasidan birinchi navbatda qanday geometrik sirtlardan tashkil topganligi va ularning chegarasi aniqlanadi. Chunki bu sirtning ma'lum bir oralig'i sferik sirtning bir qismidan boshqa bir oralig'i tsilindrik sirtdan yoki boshqa bir sirtdan iborat bo`lishi mumkin. Sirtning sferik qismini perspektivasi aylana yoyidan, tsilindrik qismi konturi paralel ikki to`g`ri chiziqdan iborat bo`ladi. Aylana yoyini chizish uchun uning markazi va yoyga oid bitta nuqta boʻlsa etarli, toʻgʻri chiziqni chizish uchun esa uning ikkita nuqtasi bo`lsa etarli.

7.3-rasm

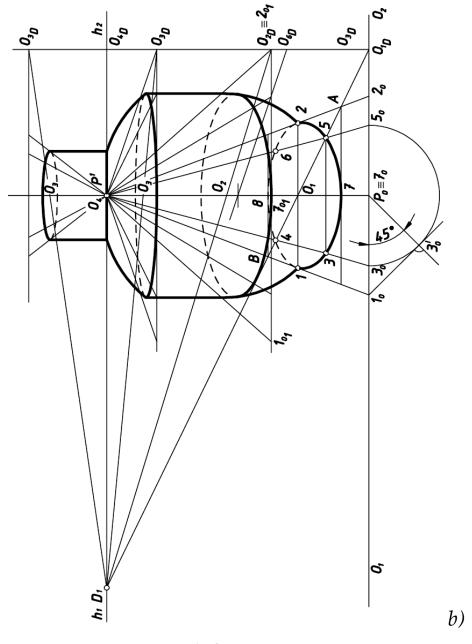
7.3-rasm, a da berilgan aylanish sirtining ostki asosi va markazi O_{12} nuqtada boʻlgan kesim oraligʻi R_2 radiusli sferik sirtning qismidan, markazlari O_{12} va O_{13} nuqtalarda boʻlgan kesimlar oraligʻi tsilindrik sirtdan, markazlari O_{13} va O_{14} nuqtalarda boʻlgan kesimlar oraligʻi R_1 radiusli sferik sirtning qismidan va markazi O_{14} nuqtada boʻlgan kesim bilan ustki asos oraligʻi tsilindrik sirtdan iborat.

Ma'lumki, aylanish sirtining perspektivasini yasash uchun gorizontal proyeksiyada uning qaysi tomoniga qog'ozning bo'sh joyi boʻlsa oʻsha tomonga urinma qilib kartinaning gorizontal izi K_H oʻtkaziladi. O_1 markazdan K_H ga perpendikular qilib O_1r_0 toʻgʻri chiziq chizib buning ustiga chetki nurlar orasidagi burchakni 28^0 qilib olib turish nuqtasi (r) ni oʻrnini belgilaymiz; aylanalarga urinma qilib K_H ga perpendikular chiziqlar chizib, K_H ning ustiga $1_0, 2_0, 1_{01}, 2_{01}$ va $1_{02}, 2_{02}$ nuqtalarni hosil qilamiz; frontal proyeksiyada gorizont chizigʻi (h_1h_2) ni aylanish sirti balandligini teng uch boʻlakka boʻlib yuqoridagi uchdan bir qism oraligʻidan (yuqoridagi tsilindrik qism bilan R_1 radiusli sferik qism chegarasidan) oʻtkazamiz.

Chizma qog`ozining pastrog`idan gorizontal toʻgʻri chiziq chizib, bu chiziqni kartinani asosi (O_1O_2) deb qabul qilamiz (7.3-rasm, b).

 O_1O_2 ni ustiga r_0 nuqtani oʻrnini belgilab, bu nuqtadan vertikal toʻgʻri chiziq chizib, uning ustiga gorizont chiziqning balandligini oʻlchab qoʻyib, bosh nuqta (r') topiladi. Bu nuqtadan O_1O_2 ga parallel toʻgʻri chiziq chizib, gorizont chizigʻi (h_1h_2) hosil qilinadi. Bosh nuqtadan chap tomonga bosh masofa (rr_0) ni oʻlchab qoʻyib, distantsion nuqta (D_1) topiladi.

Sirtning ostki asosini perspektivasini yasash uchun, kartinaning asosiga K_H ni ustidagi 1_0 , 2_0 , 0_{1D} nuqtalarni koʻchiramiz. 1_0 va r_0 nuqtalardan kartinaning asosiga nisbatan 45^0 burchak ostida chiziqlar chizib, ularning oʻzaro kesishish nuqtasi (3_0^1) aniqlanadi. r_0 nuqtani markaz qilib, kartinaning asosi bilan 3_0 va 5_0 nuqtalarda kesishguncha chap va oʻng tomonga $r_03_0^1$ radiusli yoylar chiziladi. 1_0 , 3_0 , 5_0 , 2_0 nuqtalar bilan bosh nuqta (r'), O_{1D} nuqta bilan distantsion nuqta (D_1) toʻgʻri chiziqlar bilan tutashtiriladi.

7.3-rasm

 D_1O_{1D} bilan ror' kesishib, sirt ostki asosi markazi (O_{11}) ning perspektivasi O_1 nuqtani hosil qiladi. Bu nuqtadan gorizontal toʻgʻri chiziq chizamiz. Bu toʻgʻri chiziq $1_or'$ va $2_or'$ toʻgʻri chiziqlar bilan 1 va 2 nuqtalarda kesishadi. D_1O_{1D} chiziq bilan $1_or'$ va $2_or'$ toʻgʻri chiziqlar A va B nuqtalarda kesishadi. A nuqtadan chap tomonga, B nuqtadan oʻng tomonga ror^1 toʻgʻri chiziq bilan kesishguncha gorizontal chiziqlar chizib T va T0 nuqtalarni hosil qilamiz. T1 T1 toʻgʻri chiziq T2 va T3 nuqtalarni hosil qiladi. T3 nuqtadan oʻng tomonga, T3 nuqtadan oʻng tomonga, T3 nuqtadan

chap tomonga chizilgan chiziqlar bilan $5_0r'$ va $3_0r'$ chiziqlar mos ravishda kesishib, 6 va 3 nuqtalarni hosil qiladi. Bu topilgan 1,2,3,...,8 nuqtalarni lekalo yordamida tutashtirib, aylananing perspektivasi hosil qilinadi.

Aylanani sirtining markazi O_{12} da boʻlgan kesimini perspektivasini yasash uchun O_{1D} nuqtadan chizilgan vertikal chiziq ustiga O_{12} nuqtani balandligi (O_1,O_{12}) ni oʻlchab qoʻyib, O_{2r} nuqtani xosil kilamiz O_{10} O_{2D} = $O_1O_1/1/2$ gorizontal toʻgʻri chiziq chizamiz. Bu chiziq bilan ror toʻgʻri chiziq T_{o1} nuqtada kesishadi. Bu nuqtadan gorizontal chiziq ustiga O_1 markazli kesim diametrini yarmini chap tomonga, yarmini oʻng tomonga oʻlchab qoʻyib T_{o1} va T_{o2} nuqtalarni hosil qilamiz. Markazi T_{o2} da boʻlgan aylana kesim konturini perspektivasini yasash uchun qolgan keyingi ishlar, sirt asosining perspektivasini yasash kabi boʻladi. Ustki asosini va markazi T_{o2} da boʻlgan kesimning perspektivasini yasash kabi yasaladi. Markazi T_{o2} da boʻlgan kesimning perspektivasini yasash kabi yasaladi. Markazi T_{o2} da boʻlgan kesimning perspektivasini yasash kabi yasaladi. Markazi T_{o2} da boʻlgan kesim gorizont chizigʻida boʻlgani uchun, uning perspektivasi toʻgʻri chiziq kesmasi koʻrinishida boʻladi.

Chizilgan ellipslarni tegishli tartibda tutashtiramiz, ya'ni aylanish sirtining ostki asosida O_{12} markazli kesimgacha bo`lgan qismi aylana yoyi, markazi O_{12} va O_{13} boʻlgan kesimlarining oralig`i toʻgʻri chiziq. Markazi O_{13} va O_{14} boʻlgan kesimlar oraligʻi markazi O_6 da boʻlgan aylana yoyi, O_{14} markazli kesimdan ustki asosigacha boʻlgan qismi toʻgʻri chiziq bo`ladi.

